

Jakt förr i tiden

När under älgjakten 1960 en björn fälldes i Börsåsen så var ju detta en sensationsartad händelse. Den kom i tidningarna och björn och jägare fotograferades. Men av vissa iakttagelser att döma var själva jakten mycket kort.

Hundarna stöter på björnen på legan. Ett kort och hetsigt skall. Björnen tar undan, ovetande att han flyr mot jägarna. Ett tiotal skott från två moderna jaktvapen smäller i hastig följd. Slut.

Ger inte detta en bild om nutidens nästan stressartade fermitet, som ibland blixtrar till även på jaktens område?

Nej, annorlunda var det i gamla tider. Då tog det mera tid både att skjuta och att jaga. Visserligen kunde väl ett storvilt expedieras snabbt även på den tiden, för ett skott knall och fall existerade nog också på 1880-talet. Men att skjuta flera skott med mynningsladdare måste naturnödvändigt ta mera tid, och så högt upp i räkningen som tio skott kom man aldrig då vid jakt, även om det var flera skyttar tillsammans. Om det börjar smälla så friskt på den tiden, hade man säkert trott att kriget kom.

Strax före midsommar ett år i slutet av 1880-talet kom "Gropen" och Hästragubben överens om att ta en björn vid Römossamyra. "Gropen", vars rätta namn var Jöns Pettersson, föddes i Nygården. Han var en ättling av Moss-släkten och en ivrig jägare av den stadiga och trygga typen. Förutom sin skicklighet vid fångst, rävgillring och dylikt så kunde han också "stä blo" och ägde en god sångröst. Namnet Gropen fick han en gång i pojkåren, när han skulle krypa genom ett hål i en hage. Antingen var hålet för litet eller pojken för "grop", dvs grov, för han slapp inte igenom. Efter detta fick han heta Gropen.

Hästragubben, Gropens jaktkamrat, kunde ju inte ha hetat så då han var yngre utan detta namn tillkom väl först på äldre dar. Av namnet att döma bodde han i Hästraa, åtminstone i senare delen av sitt liv. Hans dopnamn var Mattis Olsson.

På den tiden var det lovligt att snara fågel och Hästragubben höll mycket på med detta näringsfång. När han vittjade sina snaror märkte han att någon då och då tjuv vittjade snarorna. Han visste inte vem det var som for och "knöck" fågel på detta vis, men han tog reda på vem det var på ett enkelt och finurligt sätt. En gång hade en stor gammeltjäder gått i snaran. Hästragubben stack då en propp i ändan på stortuppen och lät den ligga kvar i snaran. En man som hette Sven Sjulsson köpte på den tiden upp fågel i Överhogdal och hade nyligen varit i gårdarna och gjort fågeluppköp. Hästragubben gick till fågeluppköparen och bad att få titta på fåglarna som denne nyss köpt och kände därvid igen stortuppen. Han frågade då Sven Sjulsson var han köpt tjädern. När denne talat om detta, synade de fågeln och fann proppen...

En försommar på 1880-talet hade en häst förolyckats på Römossamyra och blev liggande där. Gropen, som visste att det fanns en stor slagbjörn i trakterna däromkring, räknade ut att björnen skulle komma fram och äta av hästkroppen. Men fördenskull var det ju inte bara att ta mynningsladdaren och "kuta" dit och skjuta. Nej, först måste rätt så omfattande förberedelser vidtagas. En lave eller så kallad gäll byggdes oppe i en grovtall. Nu ville man liksom påskina att denna förskansning uppe i trädet var för siktens skull. Det är klart att man såg bättre om man satt några meter från marken och kunde spana över ris och moras. Men med tanke på mynningsladdarens kapacitet förstår man mycket väl varför 1800-talets björnjägare, när det fanns möjlighet till det, "trädade" på detta sätt. Tog inte skottet riktigt så var det ju säkrare att befinna sej några meter från marken om den sårade björnen gick till anfall. Skulle björnen få för sej att komma upp i "gällen" så måste ju klättringen dit upp försinka hastigheten i anfallet. "Hann man då inte ladda om men var utrustad med en långskaftad yxa så var det väl också f-n om man inte skulle klara sej". Ungefär så hade väl Gropen och Hästragubben resonerat där de nu satt en försommardag på 1880-talet, hopkrupna i en gäll och spanade in mot skogsdunklet kring Römossamyra. Så värst bekvämt satt nog inte gubbarna och det kände nog på att timme efter timme sitta absolut stilla. Rörde de på sej "gnekade" det så försmädligt i träställningen.

Efter att ha suttit där flera timmar fick jägarna höra ett obeskrivligt läte inte så långtifrån där de satt. Det lät som om någon blåste i någonting. Men varifrån lätet kom visste de inte. Fast ljudet inte var så särdeles kraftigt var det ändå mäktigt på något sätt. Det liksom blåste iväg stillheten i dalgången mellan Ruggelberget och Linåsen. Om en stund var björnen alldeles inpå knutarna, och de hörde hur det "pjaska" i myren. Fast det var en ljus sommarnatt så skymde det ju ändå i skogen, och de såg hur det skymtade av något "ogåle" stort inne i snårskogen.

Gropen började sikta med mynningsladdaren mot snåren, där björnen smög fram. Men då sa hästragubben: Skjut int, skjut int, de ä för "mörscht". Sen Gropen siktat en stund sa han: jaa du, de va mörscht...

I detta kritiska skede av jakten borde ju absolut tystnad ha rått uppe i gällan, och även om gubbarna inte precis skrek fram sin åsikt om skjutljuset så hörde björnen dem. Han vände tillbaka in i skogen och "syna int å se'na mer".

Sen gubbarna suttit där ytterligare några timmar var det ljusan dag och solen började att skina varmt. Jägarna klättrade då ner från ställningen och gick för att titta på spåren. Av "fälan" att döma såg de att det var en tung och kraftig bjässe som varit framme. Vem vet, om de inte då också tänkte, att det kanske ar tur att det inte blev någon skjutning av, allrahelst när det faktiskt också var lite skumt.

När jägarna kom hem och folket i byn fått reda på hur det hela gått till, trodde man allmänt – man vet ju hur folk är – att skyttarna helt enkelt inte vågat skjuta.

Några dagar senare föll björnen ändå intill hästkroppen tack vare "Norskens" försåtliga gillrande med skjutvapen.

Denne man var som framgår av namnet av norsk härkomst och hette Erik Olsen. Han var en storviltjägare nästan á la Munchausen. På äldre dar brukade han berätta fantastiska jakthistorier. Vid sådana tillfällen ljög gubben så han trodde det själv och hans ögon lyste av nån sorts förunderligt trovärdig salighet.

Norsken gillrade med flera mynningsladdare på något finurligt sätt med trådar mellan gevärens avtryckningsmekanismer och hästkroppen.

Sent på midsommaraftonen skulle björnen dit och äta, och då smäll det så det hördes ända på byn. Det blev ju en ordentlig smäll eftersom mynningsladdarna ju var grovkalibriga och smälldes av samtidigt. Spjärr-Lars hörde tydligt den kraftiga smällen. Men alla som såg björnen där den fallit var överens om att gillringen var skickligt gjord, ty alla skotten hade varit dödande. Björnen kördes sedan hel med häst och långskaklar till Budd, nuvarande Hembygdsgården, där den styckades.

Ur Vävtråden 1963. Signaturen J.H.

(viss mindre redigering har gjorts)